

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ (BLENDED LEARNING)

доц., канд. філол. наук Мороз Т.Ю.

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

В епоху міжнародного обміну, коли формується єдиний ринок праці, вивчення іноземної мови є невід'ємною частиною професійної підготовки фахівців різного профілю. Нині якість мовної підготовки значною мірою визначає вирішення питань працевлаштування та кар'єрного зростання фахівців. Викладання іноземної мови є важливим елементом професійної підготовки, що забезпечує формування необхідних соціокультурних та професійних компетенцій, які передбачають здатність проводити самостійні дослідження відповідно до розробленої програми, навчатися з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. В еру глобалізації іноземні мови стають засобом професійного міжкультурного спілкування. Студенти мають можливість отримати теоретичний і практичний професійний досвід.

Стрімкий розвиток сучасного інформаційного суспільства – природний процес, який вимагає інноваційних рішень у різних сферах, у тому числі в освіті. Потреби та можливості сучасних студентів змінюються разом із технологічними нововведеннями. Такі інструменти, як електронні ресурси, мультимедійні засоби та інтернет-технології, сприймаються, з одного боку, як елемент традиційного навчання, а з іншого – носять інноваційний характер. У зв'язку з цим виникає потреба в перегляді організації навчального процесу та перерозподілі завдань, що вирішуються студентами на заняттях і самостійно.

Перехід на модульну систему навчання, яка спричинила істотне скорочення кількості аудиторних годин, потребує більш ефективного використання методів викладання іноземної мови для формування необхідних мовних, соціокультурних та професійних компетенцій. При цьому змінюється роль викладача.

Кількість аудиторних годин у немовних вишах постійно зменшується, а викладачі змушені збільшувати мовне навантаження студентів за рахунок самостійної та індивідуальної роботи за допомогою інтеграції нових освітніх технологій у традиційний процес навчання. За браком аудиторних годин перед викладачем немовного вузу стоїть нелегке завдання – навчити іноземної мови у стислі терміни. Для того аби студенти сформували необхідні комунікативні навички та вміння, аудиторне навантаження розширюється за допомогою використання віртуального середовища та інформаційних технологій.

Цілком виправданим буде в даній ситуації використання змішаного навчання *blended learning*, що ефективно використовується у світовій практиці. Змішане навчання – одна з відносно нових технологій в освіті, що сприяє успішному засвоєнню іноземної мови у сфері професійної комунікації.

Існує безліч визначень даної моделі, що мають описовий характер. При всьому їх різноманітті можна виділити три компоненти технології змішаного навчання (*blended learning*): 1) очне навчання – аудиторні заняття в традиційному форматі; 2) самостійне навчання – пошук інформації в заданому ключі за допомогою мережі інтернет тощо; 3) онлайн-навчання – взаємодія студентів один із одним і з викладачем за допомогою інформаційних технологій, таких як скайп-конференції, електронна пошта та ін. [2, с. 141–142].

У цій системі складові компоненти очного та дистанційного навчального процесу гармонійно взаємодіють. З одного боку, це використання інформаційних технологій у самостійній роботі студентів, із іншого боку, частина діяльності студентів здійснюється на уроці за безпосередньої участі викладача [5]. Змішане навчання дозволяє впровадити інтерактивні технології, підвищити якість навчання, залучити додатковий контингент студентів, знизити витрати на навчання.

Технологія змішаного навчання базується на комунікативному підході. Для студентів нелінгвістичних спеціальностей комунікативний підхід може використовуватися у формі *task-based learning* – навчання на основі комплексу комунікативних завдань, які відповідають потребам у повсякденному житті. Вирішені завдання не є складними, на відміну, наприклад, від проєктних. Серед них – створення презентацій, організація конференцій. Ключовим положенням цього підходу є те, що навчання може бути більш ефективним, якщо в процесі навчання основний акцент робиться не на мовних засобах, необхідних для вирішення поставленого завдання, а на самому завданні, його змісті [4, с. 81–83].

Важливим аспектом діяльності викладача іноземної мови при використанні змішаного навчання є необхідність вирішення психолого-педагогічних завдань, а також робота зі студентами на основі особистісно-орієнтованого навчання. Можна виділити найбільш загальні вимоги, що ставляться перед викладачем: знання особливостей організації самостійної роботи студентів в мережі Інтернет; володіння прийомами організації спілкування учасників у ході дистанційного навчання; здатність надавати психологічну підтримку студентам на початковому етапі використання інформаційних технологій; вміння формувати малі навчальні групи за

принципом психологічної сумісності; вміння проводити поточну психолого-педагогічну діагностику віртуальної навчальної групи; володіння індивідуальними, груповими і фронтальними методами навчання; вміння адаптувати методику очного навчання до умов Інтернет; вміння поєднувати очні та дистанційні форми навчання; вміння поєднувати індивідуальні та фронтально-групові форми навчання при роботі онлайн; здатність організувати й проводити моніторинг навчальної діяльності студентів; вміння організувати ефективну систему контролю та тестування студентів при очному, дистанційному навчанні, а також при роботі в режимі онлайн [4, с. 87]. Окрім цього, для досягнення успішного результату педагогу необхідно грамотно розподілити матеріал, що вимагає обов'язкового пояснення і закріплення під час аудиторних занять, а також відібрати матеріал для дистанційної роботи.

Які ж форми роботи можна віднести до позааудиторних? Це, перш за все, такі базові форми, як самостійна робота, творчі завдання, аудіювання, форуми, індивідуальні завдання. Самостійна робота повинна бути прив'язана до навчального посібника і бути його продовженням. Завдання *on-line* повинні доповнювати тему уроку, допомагати відпрацьовувати граматичні структури, лексичні моделі теми.

Ефективним видом самостійної роботи, спрямованої на розвиток навичок аудіювання, є завдання прослухати *Pod Cast*. Існує безліч подкастів на сайті *BBC*, а також записаних спеціалістами організацій. Подкасти краще задавати для самостійного прослуховування вдома, позаяк це дає можливість студентам варіювати і кількість прослуховувань, і швидкість запису тощо. Такі завдання для самостійного опрацювання мають важливе значення для розвитку навичок аудіювання, а, отже, і для включення студентів у мовне середовище та подолання мовного бар'єру.

Ще однією формою самостійної роботи є проведення *web-quests*. Такий вид діяльності носить характер дослідження чи пошукової роботи з певної теми і не прив'язується до поурочних планів; його розраховано, наприклад, на семестр. Унаслідок цього, студенти представляють проект, що може мати статус курсової роботи. Під час створення *web-quest*, викладачу слід підібрати багатосторонню проблему, яка не має однозначного рішення. Наприклад, для студентів-юристів можна запропонувати наступні теми: *Legalizing Same-Sex Marriages, Abortion Law: a Form of Murder or a Woman's Right, Euthanasia Laws in the World, International Terrorism, Cyber Justice, Media Violence, Crimes against Humanity* тощо.

Web-quest складається з декількох етапів, що повинні бути ретельно підготовлені викладачем. Найголовніше – поставити проблему так, щоб студенти зацікавились і залучились до процесу. Потім слід підібрати тематичну інформацію, із якою учасники мають ознайомитися і отримати уявлення щодо цієї проблеми. Ця інформація буде відправною точкою їх подальших наукових пошуків. *Web-quest* має таку структуру: вступ (початкова інформація з теми), завдання (опис завдань, що стоять перед студентами), ресурси (перелік сайтів із даної проблематики), процес (детальний опис етапів роботи), оцінка (критерії оцінювання), завершення (прогнозований підсумок роботи) [1, с. 51].

Для полегшення роботи викладача і студентів вважаємо за доцільне пропонувати спільне виконання проекту для групи студентів із 3–4 осіб, які вивчатимуть проблематику з певного боку, а потім результати свого пошуку втілять у презентації. Цей вид діяльності прививає студентам навички критичного мислення, вчить їх приймати точку зору опонентів, знаходити необхідну інформацію, робити висновки, приходити до консенсусу.

Отже, перевагою змішаного навчання для студентів є можливість: самостійно здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації за допомогою інтернет-ресурсів; виконувати додаткові завдання в зручний для них час; реалізовувати групові творчі завдання, за допомогою інтернет-технологій, скайп-конференцій і т.ін.; використовувати інформаційні технології для консультацій, вирішення поточних питань із викладачем. Істотною перевагою такої технології є те що, крім оволодіння іноземною мовою, студенти набувають навички та вміння роботи в інформаційному середовищі з використанням інформаційних технологій.

Пропонована технологія дозволяє використовувати: онлайн-бесіди і вправи на розуміння мови (діалоги та відео); чат між викладачем і учнем; різні види письмових вправ (бізнес-контракти, листи та презентації); перегляд онлайн новин і статей, які регулярно оновлюються в мережі Інтернет; онлайн-словники; ресурси сервісу YouTube та соціальних мереж, у тому числі нелінгвістичні, для виконання творчих завдань; створення великої кількості тренінгових кейсів й аналіз наявних тематичних бізнес-ситуацій та рольових вправ; перегляд актуальних професійних новин, що охоплюють цікаву спеціальність у зручний час із використанням зумисно підібраних словникових одиниць; вправи, які базуються на мультимедійних технологіях: використання телефону, електронної пошти, відео, додатків на мобільний телефон, можливостей соціальних мереж і т.д.

В умовах обмеженої кількості аудиторних занять дана модель навчання іноземної мови представляється найбільш продуктивною, оскільки містить елемент живого спілкування, гармонійно поєднує активне і пасивне засвоєння матеріалу, сприяє виходу на активне володіння іноземною мовою. Це обумовлено тим, що навчання іноземної мови на уроці будується не тільки на взаємодії учня з комп'ютером, але й в активній формі з викладачем.

Крім того, дана модель дозволяє знайти найбільш оптимальний, індивідуальний підхід до кожного студента, підійти диференційовано до процесу навчання. Під час формування навичок, умінь і компетенцій кожен студент може домогтися оптимального результату орієнтуючись тільки на власну старанність, час і можливості, що сприяють реалізації принципу особистісно-орієнтованого навчання.

Унаслідок застосування даної технології навчання, окрім ключових компетенцій формуються: уміння орієнтуватися на кінцевий результат, самостійно планувати й ефективно організовувати свою діяльність; здатність відбирати тематичну інформацію, структурувати і використовувати її відповідно до поставлених завдань; вміння працювати в складному інформаційному просторі, можливість отримувати навички самостійної, аналітичної, пошукової діяльності, навички представлення результатів діяльності зі застосуванням інформаційних технологій.

Істотною перевагою даної технології навчання іноземної мови є те, що в центрі процесу навчання знаходиться самостійна навчально-пізнавальна діяльність студента, а не процес викладання. Унаслідок цього формуються всі види компетенцій – навчально-пізнавальні, мовні, компенсаторні, соціокультурні, професійні.

Література: 1. Варенина Л.П. Эффективность смешанного метода обучения иностранному языку в неязыковом вузе / Л.П. Варенина. – Вестник Московского государственного гуманитарного университета им. М.А. Шолохова. Педагогика и психология. – № 2. – 2012. – С. 48–52. 2. Костина Е.В. Модель смешанного обучения (Blended Learning) и её использование в преподавании иностранных языков / Е.В. Костина. – Известия высших учебных заведений. Серия : Гуманитарные науки. – 2010. – Т.1. – № 2. – С. 141–144. 3. Огурцова О.Л. Змішане навчання іноземної мови студентів вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / О.Л. Огурцова. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com/> – Назва з титульн. екрану. 4. Caner M. A Blended Learning Model for Teaching Practice Course / Turkish online journal of distance education. – TOJDE, July, 2010. ISSN 1302-6488. – Volume : 11, Number : 3 Article 3. – P. 78–94. 5. Blended Learning. Opening the English Classroom [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.britishcouncil.org/brussels-learning-blended-learning.htm> – Название с титульн. екрана.